

رابطه احساس خصومت والدین با مشکلات درونی دانش آموزان با نقش میانجی مثلث‌سازی*

The Relationship Between Parental Hostility and Adolescents' Internalizing Problems with Mediating Role of Triangulation

M. Behzadi, M.Sc.

مرزیه بهزادی ✉

کارشناس ارشد روان‌شناسی خانواده‌درمانی دانشگاه شهید بهشتی

A. Zadeh Mohammadi, Ph.D.

دکتر علی زاده محمدی

دانشیار پژوهشکده خانواده دانشگاه شهید بهشتی

M. A. Mazaheri, Ph.D.

دکتر محمدعلی مظاهری

استاد گروه روان‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی

M. Heidari, Ph.D.

دکتر محمود حیدری

دانشیار گروه روان‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی

R. Nooripour, Ph.D. Student

رقیه نوری‌پور لیاولی

دانشجوی دکتری مشاوره، دانشگاه الزهرا

دریافت مقاله: ۸۹/۱۱/۱۱

دریافت نسخه اصلاح شده: ۹۴/۵/۲۱

پذیرش مقاله: ۹۴/۶/۱

Abstract

Family is complex and intertwined system that its relationships are shaped by members' interactions. Healthy communication is vital to raise a family. The aim of present research is to investigate the mediating effect of triangulation between parental overt hostility and behavioral problems in adolescents.

✉Corresponding Author: Family Research Institute, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.
Email: marziebehzadi@yahoo.com

چکیده

خانواده، نظام ارتباطی پیچیده و درهم‌تنیده‌ای است که تعاملات متقابل اعضا با یک‌دیگر، روابط را شکل می‌دهد. ارتباطات سالم، برای پرورش یک خانواده بسیار حیاتی است. هدف پژوهش حاضر، بررسی تأثیر نقش میانجی مثلث‌سازی در رابطه بین خصومت آشکار والدین و مشکلات رفتاری نوجوانان می‌باشد.

*این پژوهش با حمایت مالی قطب علمی خانواده صورت پذیرفته است.
✉نویسنده مسئول: تهران، اوین، دانشگاه شهید بهشتی، پژوهشکده خانواده
پست الکترونیکی: marziebehzadi@yahoo.com

900 students (450 daughters and 450 mothers) were selected through accidental cluster sampling. They completed Triangulation-Adolescent and Parent-Questionnaires, O'Leary-Porter Overt Hostility Scale and Youth Self Report (YSR) based on Achenbach System of Empirically Assessment. Path analysis was used for analyzing data. Mediating effect of triangulation between parental overt hostility and internalizing problems were not observed completely but partially. It is suggested that couples keep away their teens during marital problems and conflicts and manage to properly regulate emotions and stress parents are less involved.

Keywords: Triangulation, Parental Overt hostility, Internalizing Problem.

بدین منظور، ۹۰۰ نفر (۴۵۰ دختر و ۴۵۰ مادر) با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. پرسش‌نامه‌های مثلث‌سازی از نظر نوجوانان، مثلث‌سازی از نظر والدین و پرسش‌نامه‌های خصومت آشکار اولری - پورتر و فرم خودگزارشی جوانان (YRS) برگرفته از نظام سنجش مبتنی بر تجربه آشنای، توسط شرکت‌کنندگان تکمیل شدند.

داده‌ها، به روش تحلیل مسیر با استفاده از نرم‌افزار SPSS تحلیل شد. اثر واسطه‌ای مثلث‌سازی (از نظر نوجوان و از نظر والدین) در رابطه خصومت آشکار والدین و مشکلات درونی‌سازی به طور کامل دیده نشد؛ هرچند مثلث‌سازی، اثر واسطه‌ای جزئی خود را در رابطه نشان داد. نیاز است که هنگام بروز مشکلات زناشویی، نوجوانان خود را از اختلافات آن‌ها دور نگاه‌داشته و بتوانند احساسات و هیجانات خود را به شکل مناسبی مدیریت کنند، تا کم‌تر درگیر تنش‌های والدین‌شان شوند.

کلیدواژه‌ها: مثلث‌سازی، خصومت آشکار والدین، مشکلات درونی‌سازی.

مقدمه

در رویکرد سیستمی، خانواده نظام ارتباطی پیچیده‌ای دارد که علیت حلقوی و چند بعدی، بر روابط آن حاکم است. هر خانواده، از خرده نظام‌های مختلفی تشکیل شده، که با یکدیگر وابستگی متقابل دارند و هر یک به‌طور هم‌زمان، از یکی تأثیر گرفته و دیگری را تحت تأثیر قرار می‌دهد (مظاهری، صادقی و حیدری، ۱۳۸۷). از این رو، وجود مشکل و تعارض در هر یک از این خرده نظام‌ها بر سایر خرده نظام‌ها نیز تأثیر می‌گذارد (ویلسون، ۲۰۱۲).

ابتدایی‌ترین خرده نظام در هر خانواده، خرده نظام زناشویی است. دارای اهمیت تربیتی و اجتماعی است. محیط خانوادگی اهمیت بسیار زیادی در سراسر دوران نوجوانی و جوانی دارد. یکی

از مشکلاتی که ممکن است در این خرده نظام ایجاد شود، اختلاف و ناسازگاری بین زوج و عدم تفاهم در مورد موضوعاتی هم‌چون مسائل مرتبط به فرزندپروری است، که تحت عنوان تعارض زناشویی از آن یاد می‌شود (اورلی، داگن و شیلر^۳، ۲۰۱۲). تعارض، می‌تواند اشکال گوناگون تنش بین زوجین را دربرگیرد، که این تعارضات، می‌توانند به‌گونه‌ای آشکار یا پنهان نمود پیدا کنند. در خصومت آشکار^۴، زوجین علناً به بیان اختلافات و درگیری‌های خود در مقابل دیگر افراد و نزدیکان از جمله فرزندان می‌پردازند. درحالی‌که در خصومت پنهان^۵، آن‌ها با روش‌های پرخاش‌گری منفعلانه، رفتار و احساسات خصمانه خود را کنترل می‌کنند. هر یک از سبک‌های خصومت، اثرات سوء مختلفی بر فرزندان می‌گذارد و می‌تواند آن‌ها را از لحاظ هیجانی، فکری یا رفتاری، در تعارضات والدین درگیر کند (لاو و داترر^۶، ۲۰۱۳).

متخصصین علوم اجتماعی، ساختار خانواده را مؤثرترین عامل مرتبط با رشد ارتباطی فرد می‌دانند. از طریق همین ارتباطات بین فردی خانواده است، که افراد درمی‌یابند که هستند، چه جایگاهی در دنیا و چه مسیری پیش رو دارند. تحقیقات، نشان دهنده رابطه بین مواجهه کودک با تعارض والدین و مشکلات عاطفی (افسردگی و اضطراب) و رفتاری (پرخاش‌گری و بزه‌کاری) در کودکان بوده است (مایکل، ونتز و الیوت^۷، ۲۰۱۳). تعارض والدین، کودکان را دچار استرس، ترس و خشم می‌کند و مواجهه مکرر با تجربه تعارض، می‌تواند منجر به مشکلات رفتاری (باربر، جوانا بال، آرمیستد^۸، ۲۰۱۳) و نیز مشکلات سلامت جسمی در کودکان شود (پریکاک^۹، ۲۰۱۲)، از جمله علائمی که در این نوجوانان می‌توان به وفور مشاهده کرد، سردرد و معده درد است (ویسر و آندره^{۱۰}، ۲۰۱۲).

کودکانی که در معرض تعارضات فراوان، شدید و غیرقابل حل والدین قرار می‌گیرند، در خطر ابتلا به مشکلات روان‌شناختی شدید هستند (گواچ^{۱۱}، ۲۰۱۲)؛ چنان‌که هارولد و هوارث^{۱۲} (۲۰۰۴)، با مروری بر پژوهش‌های انجام شده در این حیطه نشان دادند، تقریباً ۴۰٪ از کودکانی که در خانواده‌هایی زندگی می‌کنند که بین اعضای آن‌ها خشونت رخ می‌دهد، مشکلات عاطفی - رفتاری قابل توجهی را از لحاظ بالینی نمایان می‌سازند.

از جمله این مشکلات، می‌توان به افزایش نشانه‌های افسردگی، اضطراب، پرخاشگری، خصومت، سوء مصرف مواد (پارک و کیم^{۱۳}، ۲۰۰۶؛ دی، هیر، مور، کی و ارتنر، ۲۰۰۹)، کفایت اجتماعی پایین و کاهش پیشرفت تحصیلی (کاندولا و سومن بانات^{۱۴}، ۲۰۰۸) اشاره کرد. نیز تعارض در روابط زوجین، می‌تواند با سازگاری هیجانی شخصی ضعیف‌تر، سازگاری تحصیلی و اجتماعی و دل‌بستگی ناپایمن نوجوانان، همراه باشد (پاتیل^{۱۵}، ۲۰۱۳).

در این میان، نقش پدیده مثلث‌سازی مرتبط با ساختار خانواده، در تعارضات خانوادگی کم‌تر مورد مطالعه قرار گرفته است. برخی از والدین، در اثر عدم توانایی خود برای حل مسائل

خانوادگی‌شان، برای کاهش تنش و کمک به ایجاد تعادل در نظام خانواده، فرزندان را درگیر تعارضات خود می‌کنند، که این فرآیند مثلث‌سازی نامیده می‌شود (بوئن، ۱۹۷۴). بر اساس نظریه بوئن (۱۹۷۴)، مثلث‌سازی فرآیندی است که طی آن، افراد شخص‌سومی را به درون رابطه می‌کشاند، تا سطح تنش و اضطراب بین خود را کاهش دهند. بوئن معتقد است، مثلث والدین و فرزند، مهم‌ترین مثلث اساسی زندگی است؛ مثلثی که فرد در آن، الگوی روابط مثلثی را کسب می‌کند و آن الگو، تقریباً در تمام روابط ثابت می‌ماند.

یکی از رایج‌ترین الگوهای مثلث‌سازی این است، که پدر با دور شدن از مادر، موضع حاشیه‌ای پیدا می‌کند؛ در حالی که کودک، با مثلث‌سازی وارد رابطه‌ای نزدیک با مادر می‌شود. بچه‌هایی که در روابط والدین خود مثلث‌سازی شده باشند، همان الگوها را در خانواده خود تکرار می‌کنند؛ بی‌آن‌که به عمل خود واقف باشند. مینوچین نیز، مثلث‌سازی را تحت عنوان ائتلاف‌هایی که بین اعضای خانواده ایجاد می‌شود، بیان می‌کند. تحقیقات در زمینه مثلث‌سازی، به پیامدهای منفی آن بر کودکان و نوجوانان اشاره داشته است.

نتایج تحقیقات، بیان‌گر آن است که مثلث‌سازی، به‌طور منفی با رشد فرزند (رشد خود، پذیرش خود، جامعه‌پذیری، اجتماعی شدن و کنترل خود) (دویل و مارکیز^{۱۶}، ۲۰۱۱)، بهزیستی روانی (آماتو و افیفی^{۱۷}، ۲۰۰۶) و عملکرد نوجوانان (برین، روجیرو و مارتین^{۱۸}، ۲۰۱۲)، مرتبط است و سبب ایجاد مشکلاتی در سازگاری اجتماعی-تحصیلی، ارتباط صمیمانه با سایر افراد و نگرش منفی نسبت به ازدواج می‌شود (هاگسی، اوکادا و فیجی^{۱۹}، ۲۰۱۲). مشکلات درونی‌سازی نوجوانان (بوهلر، فرانک و کوک^{۲۰}، ۲۰۰۹)، از جمله اضطراب (آماتو و فلاور^{۲۱}، ۲۰۱۲)، افسردگی (شوارز، ۲۰۰۹) ارتباط دارد؛ بنابراین، درگیر شدن نوجوانان در تعارضات والدین، نه‌تنها باعث عدم درک درست والدین از نیازهای فرزندان و ناتوانی در رفع آن‌ها می‌شود، بلکه این امر سبب می‌شود، نیرویی که باید در جهت علایق و پیشرفت نوجوان سرمایه‌گذاری شود، صرف کاهش تعارض گردد (خالک^{۲۲}، ۲۰۱۲).

با توجه به روند رو به افزایش اختلافات خانوادگی در جامعه و اهمیت آن در چگونگی ادامه روابط زوجین و اثرات سوء آن بر سلامت روحی - روانی فرزندان (اماتو و افیفی، ۲۰۰۶)، سعی بر آن است، تا از نگاهی دیگر مورد بررسی قرار گیرد. به دلیل اهمیت دوره نوجوانی و نیز کیفیت تعاملات اعضای خانواده - به‌ویژه زوجین - در ایجاد بستری سالم برای شکل‌گیری و رشد شخصیت نوجوانان و سلامت کل خانواده و نیز اهمیت مطالعه فرآیندهای زیربنایی مختلف، که از آن طریق تأثیر تعارضات بین زوجین بر نظام خانواده بهتر قابل درک می‌شود، انجام تحقیقات در این زمینه حائز اهمیت است؛ تا بتوان به درک بهتری از الگوها و مکانیسم‌های اثرگذار بر سلامت نوجوانان رسید و در پیش‌گیری و درمان، از آن‌ها بهره برد (صادقی، مظاهری و حیدری، ۱۳۹۰).

مطالعات هارولد و هوارث (۲۰۰۴) و گریک، رینور و فوسکو^{۲۳} (۲۰۰۴)، اثرات واسطه‌ای را که مثلث‌سازی می‌تواند در اختلافات زوجین بر سلامت روانی فرزندان به‌جا بگذارد، بررسی کردند. بنابراین، تحقیق حاضر، درصدد است به واکاوی اثر خصومت آشکار والدین و مثلث‌سازی در ایجاد مشکلات درونی‌سازی نوجوانان و نقش واسطه‌ای که مثلث‌سازی می‌تواند در این میان داشته باشد، بپردازد.

روش

طرح پژوهش حاضر از نوع علی - مقایسه‌ای است.

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

برای جمع‌آوری داده‌ها، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی چندمرحله‌ای استفاده شد. بدین منظور، ابتدا از بین دو ناحیه آموزش و پرورش شهر کرمان، چند منطقه آموزشی به‌طور تصادفی انتخاب، سپس از بین دبیرستان‌های هر منطقه در مجموع ۱۰ مدرسه گزینش و در هر مدرسه از بین مقاطع و رشته‌های مختلف، بر اساس جمعیت آن، کلاس‌هایی معین و دانش‌آموزان آن کلاس‌ها به همراه مادران‌شان، به‌عنوان واحد نمونه انتخاب شدند.

برای انجام این مطالعه، ۹۰۰ نفر آزمودنی (۴۵۰ دانش‌آموز دختر به همراه ۴۵۰ مادر) به‌عنوان نمونه موردنظر انتخاب شدند. ابتدا مجوزهای لازم از اداره نواحی یک و دو آموزش و پرورش کرمان اخذ و پس از مشخص شدن مدارس، با موافقت مدیران و معلمان مربوطه، ۱۰ مدرسه برای انجام پژوهش انتخاب شد. پس از جلب همکاری دانش‌آموزان، توضیحات مربوط به پرسش‌نامه (پرسش‌نامه‌های مثلث‌سازی در تعارضات والدین و سیاهه مشکلات رفتاری) به آن‌ها ارائه شد. پرسش‌نامه‌های مرتبط به والدین، توضیحات مربوط به پژوهش و چگونگی تکمیل آن، در پاکتی قرار گرفته و از آن‌ها خواسته شد، بعد از پاسخ به سؤالات، درب پاکت را بسته و از طریق دانش‌آموزان، آن را در اختیار پژوهش‌گر قرار دهند. دانش‌آموزانی که والدین‌شان طلاق گرفته یا پدران‌شان فوت کرده بودند، از نمونه مورد نظر حذف شدند.

ابزار

پرسش‌نامه خصومت آشکار اولری-پورتر (OPS)^{۲۴} (۱۹۸۰): این پرسش‌نامه، ادراک والدین از میزان وقوع رفتارهای آشکار را که به‌صورت مثبت یا منفی در تعارضات زناشویی در حضور کودک دیده می‌شود، می‌سنجد. پرسشنامه مزبور، تفاوت انضباطی، شکایت از هم، سوءاستفاده کلامی یا جسمی و ابراز عاطفی زوجین را می‌سنجد و متشکل از ۱۰ سؤال است که بر اساس درجه‌بندی ۵

بعدی لیکرت، از "هرگز" (۰) تا "تقریباً همیشه" (۴) طراحی شده است و دامنه نظری نمرات آن از ۰ تا ۴۰ می‌باشد. ۹ سؤال اول به‌طور مثبت و سؤال دهم به‌طور معکوس نمره‌گذاری شده است. نمره بالاتر نشان‌دهنده تعارض بیش‌تر در میان زوجین است (قره‌باغی و وفایی، ۱۳۸۷). این مقیاس در تحقیق گریچ، سید و فینچام^{۲۵} (۱۹۹۲) از نمره آلفای ۰/۸۶ برخوردار بوده و اعتبار آزمون - بازآزمون آن، بعد از دو هفته ۰/۹۶ بوده است. تحقیق قره‌باغی و همکاران (۱۳۸۷) نیز ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۶ را برای آن گزارش کردند. در پژوهش حاضر میزان آلفای کرونباخ آن ۰/۸۰ به دست آمد.

مقیاس مثلث‌سازی از نظر نوجوانان: این پرسش‌نامه، ادراک نوجوانان را از درگیری‌شان در تعارضات زناشویی می‌سنجد؛ به‌عبارت دیگر، میزان ایجاد اتحاد بین والد - نوجوان و دوری دو والد از یکدیگر یا ائتلاف‌های موجود در خانواده را مشخص می‌کند. ابزار ساخته شده برای بررسی ادراک نوجوانان از مثلث‌سازی در خانواده، شامل ۷ سؤال است که دو سؤال آن از مقیاس ادراک کودکان از تعارض بین والدین (گریچ، سید و فینچام، ۱۹۹۲) و ۵ سؤال دیگر، از مقیاس تعارض آشکار (بوهلر و همکاران، ۱۹۹۷) اقتباس شده است. نمره‌گذاری آن بر اساس درجه‌بندی ۴ درجه‌ای لیکرت از "هرگز" (۱) تا "اغلب اوقات" (۴) است و مجموع آیتم‌ها، به‌عنوان نمره کل در نظر گرفته می‌شود؛ دامنه نظری نمرات از ۰ تا ۲۸ است و نمره بالاتر، نشان‌دهنده ادراک نوجوان از مثلث‌سازی بیش‌تر با والدین است. آلفای کرونباخ این ابزار در مطالعه حاضر، ۰/۷۲ به دست آمد که نشان‌دهنده روایی مناسب این ابزار است.

مثلث‌سازی از نظر والدین: ابزار اندازه‌گیری مثلث‌سازی از دید والدین است، که ادراک والدین از تلاش‌های همسر برای مثلث‌سازی با کودک را می‌سنجد و در این مطالعه، ادراک مادران مورد بررسی قرار گرفته است. این پرسش‌نامه شامل ۱۳ سؤال است که از ترکیب سه ابزار به‌دست آمده است. ۵ سؤال آن، زیرمقیاس پرسش‌نامه ادراک کودکان از تعارض بین والدین (گریچ، سید و فینچام، ۱۹۹۲)، ۳ سؤال زیرمقیاس درگیری کودکان از پرسش‌نامه تعارض و راهبردهای حل مسئله (کریگ، ۱۹۹۶) و ۴ سؤال، زیرمقیاس مثلث‌سازی برگرفته از پرسش‌نامه والدگری (مارگولین، گردیسو ریچارد^{۲۶}، ۲۰۱۰) است. در این مقیاس، مجموع نمرات در نظر گرفته می‌شود و نمره بالاتر، نشان‌دهنده میزان مثلث‌سازی بیش‌تر است. نمرات این مقیاس، دامنه‌ای از ۰ تا ۵۲ را در برمی‌گیرد. پاسخ‌ها در دامنه‌ای از "هرگز" (۱) تا همیشه (۵) قرار می‌گیرند. بوهلر و فرانک و کوک^{۲۷} (۲۰۰۹) ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ را برای این ابزار گزارش کردند و در مطالعه‌های دیگر، گزارش مردان در مورد همسران‌شان ۰/۸۴ به‌دست آمد (وایتهد^{۲۸}، ۲۰۰۹). آلفای کرونباخ آن در پژوهش حاضر، ۰/۸۲ به دست آمد که نشان می‌دهد، این مقیاس از روایی خوبی برخوردار است.

با توجه به این که این دو ابزار برای اولین بار در ایران استفاده شدند، ابتدا ترجمه آن‌ها توسط پژوهش‌گر صورت گرفت و اصلاحات لازم بر روی آن انجام شد. سپس برای بررسی روایی محتوایی

آن، پرسش‌نامه‌ها در اختیار ۵ نفر از متخصصین حوزه روان‌شناسی و خانواده‌درمانی قرار گرفت، تا نظرات خود را در مورد سؤالات بیان کنند. پس از اعمال نظرات آن‌ها، پرسش‌نامه‌های اصلاح شده، در آزمون مورد استفاده قرار گرفت.

نظام سنجش مبتنی بر تجربه آشنباخ (ASEBA) (فرم خودگزارش‌دهی جوانان): در این مطالعه، از پرسش‌نامه خودگزارشی جوانان، برای توصیف مشکلات درونی‌سازی که شامل نشانه‌های اضطراب - افسردگی، گوشه‌گیری - افسردگی، شکایات جسمانی می‌باشد، استفاده شد. نمره‌گذاری این مقیاس‌ها در درجه‌ای لیکرت از "کاملاً" (۲)، "معمولاً" (۱) تا "اصلاً" (۰) است. پایایی آزمون - بازآزمون با فاصله زمانی یک هفته و نیز پایایی بین مصاحبه‌گران در نمرات سیاهه رفتاری کودک، بین ۰/۹۳ تا ۱ بوده است. این پایایی برای مقیاس‌های صلاحیت، کنش‌وری سازشی و نشانه‌های عاطفی - رفتاری و در فهرست خودگزارش‌دهی نوجوانان، برابر با ۰/۸۲ بوده است (آشنباخ و ادلبروک^{۲۹}، ۲۰۰۱). همسانی درونی مقیاس شایستگی نظام سنجش مبتنی بر تجربه آشنباخ، در سطح نسبتاً بالایی قرار دارد و در فهرست خودگزارش‌دهی نوجوانان، دامنه آن بین ۰/۵۵ تا ۰/۷۴ بوده است (آشنباخ و رسکولار، ۲۰۰۱).

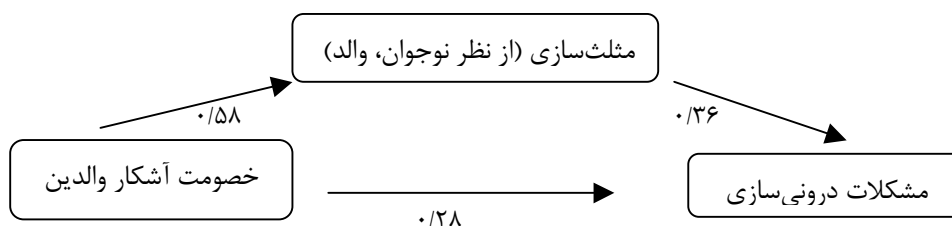
در هنجاریابی که در ایران انجام شده، در مطالعه عابدی و همکاران (۱۳۸۷) نیز اعتبار آزمون در مقیاس درونی‌سازی آلفای کرونباخ ۰/۷۹ به دست آمده است. آلفای کرونباخ این ابزار ۰/۹۳ در پژوهش حاضر به دست آمد و می‌توان گفت که از میزان روایی نسبتاً بالایی برخوردار است. از آمار توصیفی شامل فراوانی و درصد فراوانی، برای نمایش مشخصات نمونه‌ها استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از تحلیل مسیر با استفاده از نرم‌افزار SPSS18 استفاده شد.

یافته‌ها

در این پژوهش، ۹۰۰ آزمودنی شرکت کردند. از این تعداد، ۴۵۰ دانش‌آموز دختر ۱۴ تا ۱۸ سال با میانگین سنی ۱۵/۹۰ و انحراف استاندارد ۱/۰۲ به همراه ۴۵۰ نفر از مادران‌شان با میانگین سنی ۴۸/۴ و انحراف استاندارد ۱/۳۱ برای جمع‌آوری داده‌ها شرکت کردند. از این دانش‌آموزان، ۴۳/۷٪ در پایه اول، ۳۷/۶٪ در پایه دوم و ۱۸/۷٪ در پایه سوم دبیرستان در رشته‌های: انسانی ۲۵/۵٪، تجربی ۱۴/۵٪، ریاضی ۱۱/۲٪ و هنرستان ۴/۲٪ مشغول به تحصیل بودند. بیش‌ترین تعداد (۳۱/۹٪) دانش‌آموزان با گروه سنی ۱۶ سال و کم‌ترین نمرات (۵/۱٪)، دانش‌آموزان با گروه سنی ۱۸ سال در این تحقیق شرکت کردند. به‌منظور بررسی رابطه خصومت آشکار و مثلث‌سازی (از نظر نوجوان - والد) با مشکلات درونی‌سازی، خصومت آشکار و مثلث‌سازی (از نظر نوجوان - والد)، - هر یک به‌طور جداگانه - به‌عنوان متغیر مستقل و مشکلات درونی‌سازی، به‌عنوان متغیر وابسته، با روش تحلیل مسیر بررسی شدند.

در شکل ۱ رابطه بین متغیرها به خوبی نشان داده شده است. رابطه خصومت آشکار والدین با مثلث‌سازی ۰/۳۶، خصومت آشکار والدین با مشکلات درونی‌سازی ۰/۲۸ و مثلث‌سازی با مشکلات درونی‌سازی ۰/۵۸ نشان داده شده است.

شکل ۱: دیاگرام مسیر اثر واسطه‌ای مثلث‌سازی بر رابطه خصومت آشکار والدین و مشکلات درونی‌سازی نوجوانان

در جدول ۱، با کمک معادلات ساختاری به برازش مدل و مدل‌سازی بین متغیرهای خصومت آشکار والدین، مثلث‌سازی و مشکلات درونی‌سازی پرداخته شده است.

جدول ۱: شاخص‌های برازش مدل به کمک نرم‌افزار معادلات ساختاری

ردیف	شاخص تناسب مدل	ارزش‌های مورد انتظار (سفارش شده)	ارزش‌های محاسبه شده مدل
۱	AGFI	۰/۹ و بالاتر	۰/۹۷
۲	IFI	۰/۹ و بالاتر	۰/۹۸
۳	CFI	۰/۹ و بالاتر	۰/۹۸
۴	RMSEA	پایین‌تر از ۰/۰۸	۰/۰۰۱
۶	χ^2	کمتر از df/χ^2	۲/۱۳

شاخص‌های برازش اندازه‌گیری الگوی نقش میانجی مثلث‌سازی در ارتباط بین خصومت آشکار والدین با مشکلات درونی‌سازی نوجوانان، نشان می‌دهد که مدل به دست آمده از تحلیل، از برازش مناسبی برخوردار است.

تفسیر نتایج مدل

در جدول ۲، تحلیل مسیر میان متغیرهای مثلث‌سازی و خصومت آشکار والدین با مشکلات درونی‌سازی نوجوانان به شرح زیر گزارش می‌شود.

جدول ۲: نتایج مدل تحلیل مسیر میان نقش میانجی مثلث‌سازی در ارتباط بین خصومت آشکار والدین با مشکلات درونی‌سازی نوجوانان

t-value	اثر غیرمستقیم	اثر مستقیم	متغیرهای مکنون با ماهیت وابسته	متغیرهای مکنون با ماهیت مستقل
۳/۱۱	--	۰/۳۶	مثلث‌سازی	خصومت آشکار والدین
۳/۸۲	--	۰/۲۸	مشکلات درونی‌سازی نوجوانان	خصومت آشکار والدین
۶/۱۳	--	۰/۵۸	مشکلات درونی‌سازی نوجوانان	مثلث‌سازی
۲/۱۶	۰/۱۷	--	مشکلات درونی‌سازی نوجوانان از طریق مثلث‌سازی	خصومت آشکار والدین
۱۲/۴۵	۰/۷۵		اثر کل	

بر اساس نتایج به دست آمده از جدول فوق، می‌توان چنین مطرح نمود که اثر مستقیم خصومت آشکار والدین بر روی مثلث‌سازی ۰/۳۶، اثر مستقیم خصومت آشکار والدین بر مشکلات درونی‌سازی نوجوانان ۰/۲۸، اثر مستقیم مثلث‌سازی بر مشکلات درونی‌سازی نوجوانان ۰/۵۸ و اثر غیرمستقیم خصومت آشکار والدین بر مشکلات درونی‌سازی نوجوانان از طریق مثلث‌سازی ۰/۱۷ می‌باشد.

در واقع مثلث‌سازی، در ارتباط بین خصومت آشکار والدین با مشکلات درونی‌سازی نوجوانان، نقش میانجی را ایفا می‌کند.

بحث و نتیجه‌گیری

در این مطالعه، به بررسی اثرات خصومت آشکار والدین و مثلث‌سازی (از نظر نوجوان و مادر) بر مشکلات درونی‌سازی نوجوانان دختر پرداخته شد. بدین منظور، نقش واسطه‌ای مثلث‌سازی از نظر نوجوان در رابطه خصومت آشکار والدین و مشکلات درونی‌سازی نوجوانان با روش تحلیل مسیر بررسی شد. از آن‌جا که روابط بین متغیرهای پژوهش با یک‌دیگر معنادار بود، متغیرها وارد معادله رگرسیون شدند و نتایج، اثر واسطه‌ای جزئی مثلث‌سازی (از نظر نوجوان - والد)، بر رابطه خصومت آشکار والدین و مشکلات درونی‌سازی را نشان داد.

گریک و همکاران (۲۰۱۰) نیز در مطالعات خود، اثر واسطه‌ای مثلث‌سازی را در ارتباط خصومت والدین و مشکلات رفتاری نوجوانان تأیید کردند. هم‌چنین اتحاد بین نسلی، سبب ایجاد مشکلات درونی‌سازی (وانگ و کراین^{۳۰}، ۲۰۱۰؛ گریک و همکاران، ۲۰۱۰؛ و بوهلر و ولش^{۳۱}، ۲۰۰۹) می‌گردد که نتایج این مطالعات، در راستای پژوهش حاضر است.

برای توجیه این یافته، توجه به نظر خانواده‌درمانگرهایی چون بوئن (۱۹۷۸) و مینوچین (۱۹۷۴) ارزشمند است. بنابر نظریه بوئن، افرادی که به دلیل هم‌جوشی‌هایی که در خانواده وجود دارد، سطوح تمایز خود در آنان کم است، در روابط خود آمیختگی بیش‌تری دارند؛ این افراد، توانایی مناسبی

برای مدیریت استرس‌های محیط اطراف خود ندارند و هنگامی که اضطراب را تجربه می‌کنند، به احتمال بالاتری دیگران را در تنش خود درگیر می‌کنند (مهندس، مکدرموت و فانتوزو^{۳۲}، ۲۰۱۰). این موضوع، با وضعیت فرهنگی - خانوادگی ایرانی هم‌خوانی دارد؛ که مرزهای مبهم و مداخلات زیاد، امکان تمایز و مرزبندی حریم نوجوانان و والدین را حداقل می‌کند و در سیستم فراقکنی خانواده، نوجوانان به خاطر بقای خود و حفظ خانواده، فعالانه درگیر تعارض والدین می‌شوند. به احتمال قوی، چنین نوجوانانی با مشکلات رفتاری خود، منعکس کننده ناراحتی‌ها و تعارضات سیستم خانواده می‌شوند.

نوجوانان این خانواده‌ها، برای تخلیه ترس‌ها، تعارضات و اضطراب‌های فراقکنی شده والدین خود، ناچار به قبول نقش‌های مختلفی از قبیل سپر بلاگردان و ایجاد ائتلاف می‌شوند. در خانواده‌های درهم‌آمیخته، خصومت آشکار، مرزها را درهم می‌شکند و کودکان را ناگزیر به میانجی‌گری میان والدین می‌کند. در این خانواده‌ها، پدران با فرزندان علیه مادران و مادران با فرزندان علیه پدران متحد می‌شوند (رانر و ونیزانو^{۳۳}، ۲۰۱۳).

درگیر شدن در تعارض والدین، با افزایش احساساتی هم‌چون سرزنش خود و تهدید ادراک شده، پیوند خورده است؛ فرآیندهای شناختی، که با بروز نشانه‌های مشکلات رفتاری در نوجوانان مرتبط است (قره‌باغی و وفایی، ۱۳۸۷)، به علاوه، آن‌ها ممکن است مسئولیت بیش‌تری را نسبت به تعارض والدین احساس کنند و در نتیجه، تهدید بیش‌تری را از رفتارهای والدین حس نمایند (صادقی و مظاهری، ۱۳۸۶).

تحقیقات هم‌چنین نشان داده است، مثلث‌سازی سبب دوری فرزند از والدین (قره‌باغی و وفایی، ۱۳۸۷)، مختل شدن فرآیند طبیعی رشد فرزند (تایلور، جاکوبی و باک^{۳۴}، ۲۰۱۰)، به خطر افتادن بهزیستی روانی آن‌ها (آماتو و افیفی، ۲۰۰۶)، کاهش عملکرد بهینه نوجوانان (وانگ و کراین، ۲۰۱۰) و مشکلاتی در سازگاری اجتماعی - تحصیلی آن‌ها و ارتباط صمیمانه با سایر افراد (آندرسون، ۲۰۰۵؛ بوهرلر، فرانک و کوک، ۲۰۰۹) می‌شود، که هر یک از این موارد به نوبه خود، زمینه‌ای برای بروز مشکلات درونی‌سازی در نوجوانان می‌شوند.

فرزندانی که به درون ائتلاف والد - فرزند کشیده می‌شوند، یا به‌عنوان میانجی در خانواده عمل می‌کنند، با احتمال بیش‌تری به سمت مشکلات درونی‌سازی شده سوق می‌یابند. این نوجوانان، سعی در التیام دردهای والدین خود دارند؛ در نتیجه، کم‌تر متوجه نیازهای رشدی خود هستند (جنکیز^{۳۵}، ۲۰۰۹). این نوجوانان، ممکن است در طرفداری میان دو والد دچار تعارض شده و نهایتاً، دچار سرخوردگی و ناامیدی شوند و کم‌کم مشکلات درونی‌سازی خصوصاً افسردگی را بروز دهند. از سوی دیگر، این نوجوانان، فرصت کم‌تری را برای اجتناب یا عدم درگیری در اختلافات زناشویی می‌یابند. بنابراین، احتمال مواجهه آن‌ها با خشم و پرخاشگری والدین بیش‌تر می‌شود (گریک و همکاران، ۲۰۱۰).

در این پژوهش، با توجه به این‌که ممکن است ادراک والدین و نوجوانان از روابط درون خانواده متفاوت باشد، پژوهش‌گر به دنبال تمایزی برای سنجش آن بود. اما در نتایج حاصل از ابزارهای مثلث‌سازی با والدین و اثرات آن بر رفتارهای درونی‌سازی، اختلافی وجود نداشت. با بررسی‌های صورت گرفته توسط محقق، مطالعه‌ای که به تمایز بین گزارش‌های مثلث‌سازی از منابع مختلف پرداخته باشد، مشاهده نشد. شاید بتوان چنین در نظر گرفت، از آن‌جا که سؤالات مثلث‌سازی در خانواده، به وضوح و روشنی پدیده مثلث‌سازی را توصیف کرده‌اند، تحت تأثیر مقوله سنی و فاصله بین نسلی نبوده و در نتیجه تفاوت معناداری در نتایج حاصل نشد.

توجه فزاینده به برنامه‌های آموزشی مختلف برای والدین و نوجوانان، به منظور افزایش آگاهی زوجین در مورد اهمیت اثرات تعارض آشکار و مثلث‌سازی‌های موجود در خانواده، در بهزیستی روانی نوجوانان و عملکرد آن‌ها، خود را نمایان می‌کند. ضروری است که هنگام بروز مشکلات زناشویی، نوجوانان خود را از اختلافات آن‌ها دور نگاه داشته و بتوانند احساسات و هیجانات خود را به شکل مناسبی مدیریت کنند، تا کم‌تر درگیر تنش‌های والدین‌شان شوند.

سپاسگزاری

از تمامی مسئولان مدارس، مادران و دانش‌آموزانی که ما را در انجام این پژوهش یاری رساندند، صمیمانه کمال تشکر را داریم.

پی‌نوشت‌ها

1. Subsystems
2. Wilson
3. Orli, Dudgeon & Sheeber
4. overt conflict
5. hidden conflict
6. Lowe & Dotterer
7. Michael, Wentze & Elliott
8. Barber, Joanna Ball & Armistead
9. Pericak
10. Visser & Anderea
11. Quach
12. Harold & Howarth
13. Park & Kim
14. Chandola & SumanBhanot
15. Patil
16. Doyle AB, Markieweiz
17. Amato & Afifi
18. Byrne, Rodrigo & Martín
19. Hosogi, Okada & Fujii
20. Buehler, Frank & Cook
21. Amato & Fowler
22. Khaleque
23. Grich, Raynor & Fosco
24. O'Leary-Porter Scale
25. Grich, Seid & Fincham
26. Margolin, Gordis&Richard
27. Buehler, Frank & Cook
28. Whitehead
29. Achenbach & Edelbrock
30. Wang & Crane
31. Buehler & Welsh
32. Mendes, Mc Dermott & Fantuzzo
33. Rohner & Veneziano
34. Taylor, Jacoby & Baker
35. Jenkins

منابع

- قره‌باغی، ف. و وفایی، م. (۱۳۸۷). نقش ارزیابی کودک از تعارض والدین، مقابله شناختی کودک با تعارض و مزاج وی در سلامت کودک. *تازه‌های شناختی*، سال ۱۰، شماره ۴، ۱۴-۲۶.
- عابدی، ع. (۱۳۸۷). بررسی اثربخشی هنر درمانی خلاق گروهی با رویکرد روایتی - شناختی بر مشکلات درونی‌سازی شده و خودکارآمدی نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی.
- صادقی، م؛ مظاهری، م.ع. و حیدری، م. (۱۳۹۰). بررسی رفتارهای ارتباطی - نظارتی والدین در وضعیت‌های مختلف تحصیلی - اجتماعی فرزندان دانشجوی. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، شماره ۲۵، ۵۵-۳۵.
- صادقی، م. و مظاهری، م.ع. (۱۳۸۶). کیفیت رابطه والد - فرزند پیش‌شرط تربیت دینی فرزندان. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، دوره سوم، شماره ۹، ۴۹۰-۴۷۰.
- مظاهری، م. ع؛ صادقی، م. و حیدری، م. (۱۳۸۷). مقایسه ادراک و آرمان ساختار خانواده در والدین و فرزندان جوان آن‌ها. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، دوره چهارم، شماره ۱۶، ۳۵۱-۳۲۹.

- Achenbach, T. M., & Edelbrock, C. (2001). *Manual for the Child Behavior Checklist and Revised Child Behavior Profile*. Burlington, VT: University Associates in Psychiatry.
- Anderson, J. R. (2005). *Triangulation between Elderly Parents and Adult Children. Department of Marriage and Family Therapy. School of Family Life. Brigham Young University Approach*. New York: Basic Books.
- Amato, P. R., & Afifi, T. D. (2006). Feeling Caught Between Parents: Adult Children's Relations & Subjective Well-being. *Journal of marriage and family*, 68, 222-235.
- Amato, P. R. & Fowler, F. (2012). Parenting practices, Child adjustment and family diversity. *Journal of marriage and the family*, 64: 703-716.
- Achenbach, T. M., & Edelbrock, C. (2001). *Manual for Child Behavior Checklist and Revised Child Behavior Profile*. Burlington, VT: University Associates in Psychiatry.
- Barber, C. N., Joanna Ball, M.A. & Armistead, L. (2013). Parent-Adolescent Relationship and Adolescent Psychological Functioning Among African- American Female Adolescents: Self-Esteem as a Mediator. *Journal of Child and Family Studies*, Vol. 12, No. 3, pp. 361-374.
- Byrne, S., Rodrigo, M. J., & Martín, J. C. (2012). Influence of form and timing of social support on parental outcomes of a child-maltreatment prevention program. *Children and Youth Services Review*, 34(12), 2495-2503. <http://dx.doi.org/10.1016/j.childyouth.2012.09.016>.
- Bowen, M. (1974). *Toward the differentiation of self in one's family of origin*. In E Andres & J. Lrio (Eds.). Georgetown family symposia, Vol. 1.
- Buehler, C., Frank, K. L., Cook, E. C. (2009). Adolescent's triangulation in marital conflict and peer relationship. *Journal of research on adolescent*, 19(4), 664-689.
- Buehler, C., Welsh P. D. (2009). A Process Model of Adolescents' Triangulation Into Parents' Marital Conflict: The Role of Emotional Reactivity. *Journal of Family Psychology*, 23(2), 167-180.
- Buehler, C., Krishnakumar, A., Stone, G., Gerard, J., & Pemberton, S. (1997). Interparental conflict and youth problem behaviors: A meta-analysis. *Journal of Child and Family Studies*, 6(2), 233-247.

- Chandola, A. & SumanBhanot (2008). Role of Parenting Style in Adjustment of High School Children. Department of Child Development, N.D. *University of Agriculture & Technology*, Kumarganj, Faizabad, Uttar Pradesh, India.
- Doyle AB, Markieweiz D. (2011). Parenting marital conflict and adjustmen from early- to midadolescence: Mediated by adolescent attachment style. *J Youth Adolescent*; 34: 97-110.
- Jenkins, P. L. (2009). Delinquent girls and the relation of the parent-adolescent relationship and peer influence to quality of decision-making. *Doctoral Dissertation, University of Florida*.
- Grich, J. H., Raynor, S. R., & Fosco, G. M. (2010). Family processes that shape the impact of inter-parental conflict on adolescents. *Development and Psychopathology*, 16, 649–665.
- Grich, J. H., Seid, M., & Fincham, F. D. (1992). Assessing marital conflict from the child's perspective: The Children's Perception of Interparental Conflict Scale. *Child Development*, 63, 558–572.
- Hosogi, M., Okada, A. Fujii, C. (2012). Importance and usefulness of evaluating self-esteem in children. *Biopsychosocial Medicine*. 6(9);48-52.
- Harold, G. T. &Howarth, E. L. (2004). How Marital Conflict and Violence Affects Children: Theory, Research and Future Directions. In Calder, M.C., Harold, G.T. &Howarth, E. L. Children living with domestic violence: Towards a framework for assessment and intervention. Ch. 3. Russell House Publishing.
- Khaleque, A.(2012). Perceived Parental Warmth, and Children's Psychological Adjustment, and Personality Dispositions: A Meta-analysis. *Journal of child and family study*.
- Lowe, K. Dotterer, M. A. (2013). Parental Monitoring, Parental Warmth, and Minority Youths' Academic Outcomes: Exploring the Integrative Model of Parenting, *Journal of Youth and Adolescence*.
- Michael, Sh. L., Wentze, K. Elliott, M.N. (2013). Parental and Peer Factors Associated with Body Image Discrepancy among Fifth-Grade Boys and Girls, *Journal of Youth and Adolescence*.
- Margolin, G., Gordis, E. B., Richard, J.S. (2010). Co-parenting: A link between marital conflict and parenting in two-parent families. *Journal of Family Psychology*, 15(1), 3-21.
- Minuchin, S. (1974). *Families and family therapy*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Mendes, J., McDermott, P., & Fantuzzo, J. (2010). Identifying and promoting social competence with African American preschool children: Developmental and contextual consideration. *Psychology in the Schools*, 39(1), 111-123.
- Minuchin, S. (1974). *Families and family therapy*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Orli S. & Dudgeon, P. & Sheeber, L. (2012). *Parental Behaviors During Family Interactions Predict Changes in Depression and Anxiety Symptoms During Adolescence*. *Journal of Abnormal Child Psychol*. 40:59–71.
- Pericak, S. A. (2012). Parent-Adolescent Relationships, Sexuality-Related Communication and Sexual Identity Development, Master of Science Dissertation, *University of Guelph*.

- Patil, V. A. (2013). A comparative study of adjustment of intercollegiate tribal and non tribal players. *Global Online Electronic International Interdisciplinary Research Journal (GOEIJR)*, Volume-I, Issue-V.
- Park, Y. S. & Kim, U. (2006). Family, Parent-Child Relationship, and Academic Achievement in Korea. *Indigenous, Cultural, and Psychological Analysis. [in Korean]*. Seoul: KyoyookKwahaksa.
- Quach, A. S. (2008). Gender differences in parenting adolescent functioning, and the relation between parenting and adolescent functioning in urban mainland Chinese families. Doctoral Dissertation, *University of Maryland*.
- Rohner, R. P., & Veneziano, R. A., (2013). The importance of father love: History and contemporary evidence. *Review of General Psychology*, 5(4), 382-405.
- Taylor, J., Jacoby, A., Baker, G. A. (2010). Factors predictive of resilience and vulnerability in new-onset epilepsy. *Epilepsia*, 52, 610-618. doi:10.1111/j.1528-1167.2010.02775.x.
- Visser, L, Anderea, F. (2012). The parent-child relationship and adolescent alcohol use: a systematic review of longitudinal studies. *Public health*, 12:886.
- Wilson C. M. (2012). The Relation among Parental Factors and Achievement of African American Urban Youth, *The Journal of Negro Education*, 78, 2:102, 14.
- Wang, L., & Crane, D. (2010). The relationship between marital satisfaction, marital stability, nuclear family triangulation, and childhood depression. *American Journal of Family Therapy*, 29, 337-347.
- Whitehead, M. R. (2009). Triangulation process: an examination of differentiation and family stress as indicated by bowen. Marriage and family therapy program, school of family life, brigham young university.

Table of Contents

Violence Against Women in The Family (A Case Study in Ardabil)/ S. Mohamadoghli, M. A.....149-163

A Qualitative Study for Investigating the Reasons of Sexual Infidelity of Couples who have Asked for Divorce in Family Court/ M. Habbii Askarabad, Ph.D.; Z. Hajiheydari, M.A..... 165-186

Components of Stigma Experience in Families of Patients with Severe Psychiatric Disorders: A Qualitative Study/ S. Karamlou, Ph.D.; A. Borjali, Ph.D.; Y. Mottaghipour, Ph.D.; M. S. Sadeghi, Ph.D..... 187-202

The Relationship Between Power Structure of Man-Powered in the Family and Family Function/ M. Zarei Toopkhaneh, Ms.C.; M. janbozorgi, Ph.D.; M. R. Ahmadi, Ph.D.....203-218

The Relationship Between Family Communication Patterns and Frequency and Intensity of Parent-Adolescent Conflict/ Kh. Jafarnezhad, Ms.C.; M. R. Asadi yonesi, Ph.D.; M. Rastgoomoghadam, Ph.D..... 219-235

The Effect of Family Communication Patterns on Shiraz Secondary School Students' Self-Concept/ M. Bahrami, M.A.; F. Khoshbakht, Ph.D.....237-256

The Relationship Between Parental Hostility and Adolescents' Internalizing Problems with Mediating Role of Triangulation/ M. Behzadi, M.Sc.; A. Zadeh Mohammadi, Ph.D.; M. A. Mazaheri, Ph.D.; M. Heidari, Ph.D.; R. Nooripour, Ph.D. Student.....257-270